

لطفاً بچه‌ها را رها کنید...

گفت‌وگو با افسانه موسوی گرمارودی، درباره‌ی نحوه‌ی نگاه آموزگاران به مجله‌ی رشد نوآموز

اشاره

رشد آموزش ابتدایی و رشد نوآموز، اگرچه به ترتیب برای آموزگاران دوره‌ی ابتدایی و دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم ابتدایی منتشر می‌شوند، ولی یک جورهایی با هم مرتبطند و آن این که مخاطبان رشد نوآموز، در کلاس‌های خوانندگان رشد آموزش ابتدایی حضور دائمی دارند. به منظور گفت‌وگو درباره‌ی مجله‌ی رشد نوآموز در گفت‌وگویی که سردبیران و مدیران داخلی هر دو مجله هم حضور داشتند، درباره‌ی چگونگی بهره‌گیری و نحوه‌ی مطالعه‌ی مجله‌ی نوآموز و آسیب‌های موجود در این زمینه، تبادل نظر شد. آن چه در پی می‌آید، چکیده‌ای از این نشست است که در آن بیشتر سخنان هشدار دهنده‌ی افسانه موسوی گرمارودی، مورد تأکید قرار گرفته است.

○ خانم موسوی! با تشکر از این که فرصتی را در اختیار مجله‌ی ما و مخاطبان آن قرار دادید، به ما بگویید در مقام سردبیر مجله‌ی رشد نوآموز، چه رویکردهایی را در انتشار مجله دنبال می‌کنید و می‌خواهید که آموزگاران نیز از آن‌ها مطلع شوند؟

□ من هم از شما متشکرم. مسلماً اولین هدف خواننده شدن خود مجله است. اما به شیوه‌ای که به اهداف مجله لطمه وارد نشود. متأسفانه ما نامه‌هایی از دانش‌آموزان داشتیم که شیوه‌های استفاده از مجله را نوشته بودند. با دیدن محتوای این نامه‌ها، احساس خطر کردم. یعنی نگاه به مجله، مانند نگاه به کتاب درسی شده است. حتی از چند آموزگار در مناطق گوناگون نامه‌هایی به دستمان رسید که مطالبی را از مجله به شکل مسابقه طراحی کرده بودند و سؤال‌ها به صورت چهار گزینه‌ای بود؛ مثلاً یکی از سؤال‌ها این بود که سرمقاله‌ی این شماره‌ی مجله را چه کسی نوشته است؟

۱. محمد ناصری ۲. افسانه موسوی گرمارودی ۳. یک فرد آمریکایی و الی آخر. آن قدر از دیدن این مسابقه متأسف شده بودم که برایشان نامه نوشتم و خواهش کردم بچه‌ها را به حال خودشان رها کنند!

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، این فعالیت‌ها از لحاظ سطوح یادگیری شناختی در سطح حوزه‌ی دانش و حتی کم‌تر از آن‌اند و به هیچ‌وجه صحیح نیستند. ما هر یک از صفحات خود را با فکر و تدبیر، نهایی می‌کنیم و به چاپ‌خانه می‌فرستیم. هیچ مطلب و قصه‌ای نیست که بدون کارشناسی‌های مکرر تصویب شود. اهداف ما آموزشی - اطلاع‌رسانی است که غالباً در قالب سرگرمی بیان می‌شود؛

کمی درباره‌ی سردبیر نوآموز

افسانه موسوی گرمارودی، معلم آموزش و پرورش است و روزهایی را که به دفتر مجله نمی‌آید، تدریس می‌کند. او می‌گوید: «کارشناس ادبیات فارسی هشتم و ۱۷ سال سابقه‌ی تدریس دارم.» در دهه‌ی هفتاد با سروش نوجوان فعالیت داشته‌ام و سابقه‌ی راه‌اندازی اولین مجله‌ی ادبی دانشجویی را در دوران دانشجویی خودم.»

موسوی گرمارودی سال‌ها در حوزه‌ی ادبیات کودک و نوجوان کار کرده و در زمینه‌ی مشاوره‌ی فرهنگی نیز فعالیت‌هایی داشته است. هم چنین، ۱۶ جلد کتاب برای کودکان و نوجوانان نوشته و در حال حاضر هم چند جلد کتاب زیر چاپ دارد.

وقتی از او درباره‌ی آثارش پرسیدیم، ابتدا نام کتاب «کوچک‌ترین سرباز عاشورا» را به زبان آورد. می‌گوید: «این اثر، به شهادت حضرت علی اصغر (ع) نگاه‌ی متفاوت دارد. گروه سنی مورد نظر این حادثه، ممکن است با شنیدن قصه‌ی شهادت متأثر شوند. بنابراین، داستان را از زبان خود حضرت علی اصغر (ع) بیان کرده‌ام. وقتی او از دنیا می‌رود، باغی برایش مهیا می‌شود. زبان کودکانه است، اما مسائل تاریخی نیز ذکر شده.» کتاب را نشر «زیتون» چاپ کرده و به زبان‌های عربی و انگلیسی چندبار تجدید چاپ شده است.»

از سایر کتاب‌های موسوی گرمارودی در حوزه‌ی کودک، می‌توان به مجموعه‌ی «فکر می‌کنم بزرگ شده‌ام» اشاره کرد که آن را هم نشر زیتون چاپ کرده است. «بوی خوش گل محمدی» هم مجموعه‌ی داستانی او برای نوجوانان است. مجموعه‌ی «حوا» قطعات ادبی او درباره‌ی مجموعه عکس‌های کتاب است و کتاب «دارالفنون» تحقیق جامعی در مورد مدرسه‌ی دارالفنون است.

می‌کنند. اما، باید تعادلی ایجاد شود. یعنی این مطلب در کنار مطالب دیگر است. اتفاقاً من دلم نمی‌خواهد این صفحه در مدرسه به‌صورت کارگاهی بررسی شود؛ یعنی به‌صورتی که معلم محور باشد. بچه‌ها باید کارگاه را بیچرخانند، ولی اگر مطلب از طرف آموزگار پرورده شود، نظر ما را نیز تأمین خواهد کرد؛ مثلاً می‌توان آن را با فعالیت‌های کلاس انشا تلفیق کرد.

○ البته در این مدرسه، همین‌طور بود که شما مدنظر تان است.

□ اگر این‌گونه باشد، ما هم موافقیم.

○ درخواست مشخص شما از آموزگاران پایه‌های دوم و سوم چیست؟

□ ما نمی‌خواهیم که آموزگاران اصلاً در خواندن مجله دخالت نکنند. که اگر درست دخالت داشته باشند بسیار نتیجه‌بخش است. گاهی لازم است اندکی بچه‌ها را رها سازند تا آن‌ها خودشان مطالعه کنند. فقط نقش مکمل داشته باشند. در این گروه سنی، بهترین روش آن است که آموزگار در گوشه‌ای مثل حیاط مدرسه بنشیند و مجله را با ذوق و علاقه ورق بزند. به این ترتیب، بچه‌ها به آن سمت کشیده می‌شوند و

چون این گروه سنی با قالب‌های دیگر کمتر می‌تواند موضوع را درک کند. ما می‌خواهیم بچه‌ها به خلاقیت برسند. هدف ما تقویت مهارت، انگیزه و شکوفایی تفکر است تا بچه‌ها به این ترتیب به نوآوری دست یابند. از سویی باید بررسی کرد که آیا اصولاً، شرکت کردن در یک آزمون چند گزینه‌ای برای این گروه سنی مناسب است؟

با کاری که در برخی مدرسه‌ها صورت می‌پذیرد، خلاقیتی اتفاق نخواهد افتاد. اگر با مجله‌ای که حکم محرک و ایجادکننده‌ی مهارت و انگیزنده‌ی خلاقیت را دارد، مانند کتاب درسی برخورد شود، حالت انگیزشی، جذاب و لذت‌بخشی خود را از دست خواهد داد. فرقی هم نمی‌کند؛ اگر با کتاب درسی هم همین برخورد شود، نتیجه‌ی مطلوبی نخواهد داشت.

○ اما جنبه‌های مثبت را هم باید در نظر داشته باشیم. در نمایشگاهی که در دبستان‌های یکی از شهرها در موضوع مجلات رشد و فعالیت‌های وابسته به آن برگزار شده بود، به بخش‌های فراوانی از مجله‌ی شما، به‌ویژه بخش «داستان من» پرداخته بودند. نظر شما چیست؟

□ در کشور ما، توجه به بعد روان‌شناسی قوی است. آن‌طور که دریافتیم، بیشتر آموزگاران ابتدا به این صفحه (داستان من) مراجعه

لذت خواهند برد. همین که معلم موضوعی از مجله را معرفی کند و بگوید من از مطالعه‌ی آن لذت بردم، کافی است. حتماً لازم نیست تست بگیرد یا سؤال بپرسد. باید با بچه‌ها در این موارد گفت‌وگو کرد و بازی‌های موجود را انجام داد. نمی‌توان و نباید نوآموز را به زور و اجبار و ترساندن از نمره، به مطالعه یا انجام فعالیت‌های مجله واداشت.

○ در واقع، مطالعه‌ی مجله، کاری انفرادی و لذت‌بخش است و هیچ اجباری نیست که همه‌ی صفحات آن مطالعه شود! یعنی نوآموز حق انتخاب دارد که جایی را بخواند و جاهایی را نخواند.

□ روزی به‌طور غیر منتظره وارد مدرسه‌ای شدید و گفتیم از رشد نوآموز آمده‌ایم. بچه‌ها مجله را از کیف‌هایشان بیرون آوردند. حتی معلمشان متعجب شده بود و می‌گفت ما از بچه‌ها نخواستیم مجله را بیاورند و آن‌را مطالعه کنند. اما بچه‌ها صفحه به صفحه‌ی مجله را ورق می‌زدند و می‌گفتند که چه داستان یا مطلبی در آن نوشته شده است. این وضعیت برای من سرورانگیز بود، چون تحمیلی نبود و بچه‌ها به همین دلیل، ارتباط بهتری برقرار کرده بودند.

روی سخن ما با آن دسته از مربیان یا آموزگاران است که نگاه سنگینی بر مجله دارند و نمی‌گذارند ارتباط جذاب برقرار شود. نوآموزی که بتواند راحت بخواند و راحت فکرش را روی کاغذ بیاورد، موفق است؛ چون هنر هم چنین شکل گرفته و هنر هم زاینده‌ی خلاقیت است و خلاقیت با راهی ذهن به‌وجود می‌آید. هرچه نوآموز محدودتر شود و در پله‌های آزمون و تست بماند، نتیجه‌ی معکوس حاصل می‌شود. همکاران خوب ما در مدارس، مجله را در حوزه‌ی سرگرمی ببینند. هدف ما این نیست که از مجله امتحان گرفته شود؛ هرچند که ما به فکر آموزش نیز هستیم.

○ سرفصل‌ها و عنوان‌های امسال مجله‌ی شما چیست و با چه اهدافی تدوین شده است؟

□ از سال گذشته، چارچوبی را مشخص کرده و آن‌را پی گرفته‌ایم. همان‌طور که گفتیم، ما بعد آموزشی را در قالب سرگرمی ارائه می‌کنیم. مطالب علمی که درج می‌شوند یا آزمایش‌هایی که بچه‌ها می‌توانند بدون دخالت بزرگ‌ترها، به راحتی انجام دهند. صفحات سرگرمی، طنز و کاردستی، همه در جلسات کارشناسی تهیه شده‌اند و هدفمند هستند. داستان‌ها و داستانک‌ها، پرورش خلاقیت را مدنظر دارند. بچه‌ها در این سن نگرانی‌ها یا رازهایی دارند که با خواندن صفحات «داستان من» و «رازهای هم‌گفتنی هم‌گفتنی» خودشان را پیدا می‌کنند. در واقع، لایه‌ی رویی مطالب، لذت بردن از مطالعه و خواندن مجله است و لایه‌ی زیرین درصدد است با درگیر کردن ذهن، آموزش هم بدهد. مثلاً در سرمقاله به بچه‌ها می‌گوییم با چه شیوه‌هایی می‌توانند راحت

جمله بسازند و آن‌را به انشای خلاق تبدیل کنند. یا در صفحه‌ی نقاشی سعی کرده‌ایم کودک فکر خود را پرواز دهد و آزادانه نقاشی بکشد. سال گذشته ما داستان‌هایی داشتیم که براساس آن نوآموزان تصویرسازی می‌کردند. در حقیقت به‌صورتی دخالت در تفکر و هنر کودک بود و او را به خلاقیت نزدیک می‌کرد. در واقع هدف ما، آموزش نقاشی است، نه آن‌طور که همیشه بزرگ‌ترها می‌خواهند ترسیم شود.

لطیفه‌های ما تولیدی است. چون اعتقاد داریم که باید به روز باشد و نشر لطیفه‌های تکراری جایز نیست.

ایران‌شناسی و دغدغه‌های زیست‌محیطی نیز در برنامه‌های ما گنجانده شده است. در آموزش‌های زیست‌محیطی می‌گوییم چه چیزهایی مفید و چه چیزهایی مضر است و در مقابله با آن‌ها چه باید کرد؟ ضروری است که بچه‌ها از سنین پایین درگیر این مسائل شوند تا در آینده به نحوی سازنده با آن‌ها برخورد کنند.

صفحه‌ی آشپزی هم داریم. در این صفحه، معمولاً به خوراکی‌هایی می‌پردازیم که بچه‌ها از آن‌ها دوری می‌کنند یا با فوایدشان آشنا نیستند. مثلاً از بچه‌ها می‌خواهیم با آجیل شکل بسازند تا حین کار چند دانه از آن خشکبار یا آجیل را هم بخورند.

○ به سرگرم کنندگی مطالب اشاره کردید. آیا باز خوردی از این موضوع هم داشته‌اید؟

□ ما معمولاً نظر بچه‌ها را می‌گیریم. اما چون نوآموز هستند و همه‌ی آن‌ها توانایی لازم را در ارائه‌ی عقایدشان به دست نیاورده‌اند، سعی می‌کنیم نیازهای آن‌ها را بیشتر مورد توجه قرار بدهیم. بیشتر آن‌ها جوک و لطیفه درخواست می‌کنند، بنابراین ما باید نظر آن‌ها را تعدیل کنیم. اما والدین بهتر می‌توانند ما را یاری کنند. ما می‌خواهیم والدین یا آموزگار، در کلام خود به این مجله و لذت مطالعه و نمونه‌های مختلف آن اشاره کند. همه‌ی رضایت ما در این است که نوآموز خودش فعالیت‌های این نشریه را انجام دهد و دخالت معلم بسیار کم و تنها به‌صورت راهنمایی باشد. در واقع، دخالت بزرگ‌ترها یا آموزگارها فقط تا حد ایجاد انگیزه باشد تا تفکر و مهارت را پدید آورد.